

Datum 2020-12-04
Dokumenttyp Yttrande
Diarienummer 2020/0328
Ert diarienummer Ju2020/03215
Handläggare Pedro Landfors

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet En långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54)

Myndigheten för delaktighet arbetar för ett samhälle där alla kan vara delaktiga, oavsett funktionsförmåga. Myndigheten för delaktighet lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) tar inte ställning till de förslag som lämnas i betänkandet. Myndigheten önskar dock att närmare belysa situationen för personer med funktionsnedsättning i asyl- och etableringsprocessen samt beskriva några tänkbara konsekvenser som vi bedömer att vissa av förslagen (avsnitt 6.5.2, 7.4.1 och 9.4.1) kan innebära för gruppen nyanlända personer med funktionsnedsättning. Vår utgångspunkt är att alla asylsökande i Sverige ska ha jämlika förutsättningar att söka asyl och beviljas uppehållstillstånd om de uppfyller skälen för det.

Myndighetens synpunkter

De få internationella studier som finns visar att personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta för effekterna av konflikt- och flyktingsituationer.¹ Under krissituationer och flykt är dessa personer i en större utsatthet och risk. Dels för att de i jämförelse med andra är starkt beroende av en fungerande samhälls- och familjeinfrastruktur. Dels för att utsattheten kraftigt ökar risken för övergrepp och våld. Personer med funktionsnedsättning har också generellt betydligt svårare att få tillgång till grundläggande skydds- och hjälpinsatser.² Man kan samtidigt konstatera att

---

¹ A/RES/65/185 Realizing the Millennium Development Goals for persons with disabilities towards 2015 and beyond; A/RES/66/124 High-Level Meeting of the General Assembly on the Realizations of the Millennium Development Goals and other Internationally Agreed Development Goals for Persons with Disabilities.

² <https://www.unhcr.org/protection/resettlement/51de6e7a9/refugees-disabilities-unhcr-resettlement-assessment-tool.html?query=disabilities>.

konflikter och katastrofer starkt bidrar till människor får en fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, eller att konsekvenserna av en sådan förvärras.

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som trädde ikraft för Sveriges del 2009, uppmanas staterna att erkänna rätten till fri rörlighet för personer med funktionsnedsättning, vilket inkluderar rätten att välja bosättning och nationalitet på lika villkor som andra (artikel 18). Konventionen framhåller också vikten av skydd för personer med funktionsnedsättning i risksituationer som väpnad konflikt, humanitära nödlägen och naturkatastrofer (artikel 11). I den tredje allmänna kommentaren till konventionen lyfts särskilt flickors och kvinnors utsatthet i krigs- och flyktingsituationer fram.³

Det saknas idag statistik på hur stor andel av dem som söker asyl i Sverige eller som är nyanlända som har en funktionsnedsättning. Detta beror dels på bristande rutiner och kompetens i mottagningssystemet, dels på att den enskilde individen inte alltid är medveten om och förstår vikten av att berätta om funktionsnedsättning eller sjukdom. Många som kommer har erfarenhet av funktionsnedsättning som något stigmatiserande och har inte förväntningar på eller förtroende för att samhället kan eller kommer att erbjuda stöd.

Det saknas även en samlad bild av hur situationen ser ut för gruppen personer med funktionsnedsättning som är i etableringsfasen. Den statistik som finns inom arbetsmarknadsområdet indikerar dock att etableringen för målgruppen är avsevärt mycket längre och mer mödosam än för andra delar av gruppen. Särskilt svårt tycks kvinnor ha det.

De få nationella studier som har genomförts kring gruppen asylsökande och nyanlända med funktionsnedsättning^{4,5}, visar att systemen för mottagning och etablering inte alltid är utformade för att möta behov hos asylsökande med funktionsnedsättning och det saknas kompetens och tillgång till viktiga stödinsatser.

---

³ CRPD allmän kommentar nr 3 om kvinnor och flickor med funktionsnedsättning, relationen till artikel 11 (CRPD/C/GC/3): www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/GC.aspx.

⁴ SIOS (2016), Funktionshinder i etableringen.

⁵ Disabled Refugees Welcome (2020), Vägar mot ömsesidig integration.

⁶ Myndigheten för delaktighet (2017), Personer med funktionsnedsättning i asyl- och etableringsprocessen – situationen i dag och behoven framåt.

Bristen på statistik, kunskap och insatser kan redan idag bidra till att en persons förutsättningar att få en rättvis asylprocess kan påverkas negativt. Det kan också göra etableringen svår och mycket lång.

Avsnitt 7.4.1 Krav för permanenta uppehållstillstånd

De i utredningen föreslagna försörjnings- och kunskapskraven riskerar enligt MFD:s bedömning att särskilt påverka förutsättningarna för gruppen nyanlända med funktionsnedsättning att få permanent uppehållstillstånd eller möjligheten till anhörigåterförening. Utifrån de faktiska förutsättningarna finns till och med en risk att asylsökande med funktionsnedsättning inte alls kommer att ha reella möjligheter att uppnå de försörjnings- och kunskapskrav som ställs för ett permanent uppehållstillstånd.

De förslag som lämnas om krav för permanent uppehållstillstånd och möjlighet till etablering i samhället behöver ses i ljuset av den situation som gäller generellt för personer med funktionsnedsättning i Sverige. Bland annat står de som grupp oftare utanför arbetsmarknaden och har en lägre utbildningsnivå jämfört med den övriga befolkningen. Färre arbetar dessutom heltid jämfört med befolkningen totalt.⁷ Det finns också stora könsskillnader i omfattningen av arbete. En oproportionerligt stor del av gruppen kvinnor med funktionsnedsättning är långtidsarbetslösa. De arbetar betydligt oftare än andra deltid, är deltidsarbetslösa eller har timanställning. Kvinnor ges inte heller i samma utsträckning tillgång till arbetsmarknadspolitiska insatser som män.⁸ Den rådande pandemins allmänna konsekvenser för arbetsmarknaden har dessutom särskilt påverkat möjligheten till arbete för personer med funktionsnedsättning.

Det finns även olika svårigheter för nyanlända med funktionsnedsättning i etableringprocessen som påverkar tiden för deras etablering negativt. I det tidigare etableringsuppdraget lyfte MFD fram att bristen på samverkan mellan olika aktörer i kombination med att den nyanlända inte kände till systemen var de främsta orsakerna till att rehabiliteringskedjan inte fungerade. Även brister i utformning av SFI-insatser kopplat till olika funktionsnedsättningar, bland annat syn och hörsel, kan göra det svårt för nyanlända med

---

⁷ Arbetsförmedlingen (2020) Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2019.

⁸ Jämställdhetsmyndigheten och Myndigheten för delaktighet (2019) Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning – Kartläggning av utmaningar för att nå det andra jämställdhetspolitiska målet.

funktionsnedsättning att kunna ta till sig undervisningen. För att SFI-undervisningen ska fungera som en etableringsinsats även för nyanlända med funktionsnedsättning behöver utbildningen utformas från ett funktionshindersperspektiv, t.ex. genom individuella planer som vid behov ger tillgång till transport, tillgängligt undervisningsmaterial, tillgängliga lokaler m.m.

För att en nyanländ med en funktionsnedsättning ska kunna få rätt stöd och insatser utifrån sina behov krävs att funktionsnedsättningen identifieras, helst i ett tidigt skede, för att möjliggöra för en snabbare etablering. Detta är dock inte alltid fallet, vilket i sin tur påverkar möjligheten till etablering och hur väl personen integreras i samhället.⁹ För att säkerställa att asylsökande och nyanlända med funktionsnedsättning har möjlighet att på lika villkor som andra kunna ta del av den information och de stöd och insatser som finns både generellt och på grund av den enskildes funktionsnedsättning behöver systemen för mottagande och etablering ses över ur ett funktionshindersperspektiv, liksom samverkan mellan berörda aktörer.

Avsnitt 9.4.1 Försörjningskravets utformning

De föreslagna försörjnings- och bostadskraven på flyktingar och alternativt skyddsbehövande vid familjeåterföring kan också komma att slå oskäligt hårt mot gruppen med funktionsnedsättning. Lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige och kraven på försörjning och bostad har redan haft särskilt negativa konsekvenser för nyanlända med funktionsnedsättning.^{10 11}

För de asylsökande och nyanlända med funktionsnedsättning som befinner sig i Sverige riskerar försörjnings- och bostadskraven närapå att omöjliggöra

---

⁹ Myndigheten för delaktighet (2017) Asyl- och etableringsprocessen. I den kartläggning som Myndigheten för delaktighet gjorde som underlag till denna rapport framkom bland annat att det vid hälsoundersökningarna saknas rutiner och metoder för att tidigt identifiera eventuella funktionsnedsättningar. Det framkom också att individer många gånger själva var omedvetna om sin funktionsnedsättning samt att vissa funktionsnedsättningar är förenade med stigma, dvs. då individer inte vill kännas vid vare sin egen eller sina barns funktionsnedsättning. Detta är något som i sin tur påverkar möjligheten till etablering och hur väl personen integreras i samhället.

¹⁰ Myndigheten för delaktighet (2017) Asyl- och etableringsprocessen.

¹¹ <https://disabledrefugeeswelcome.se/wp-content/uploads/V%C3%A4gar-mot-%C3%B6msesidig-integration-1.pdf>.

en återförening med anhöriga. En anledning är att förutom att personer med funktionsnedsättning generellt befinner sig längre från arbetsmarknaden än andra, innebär den stora bostadsbrist som råder i en stor del av Sverige att de även kan ha särskilda utmaningar att hitta en bostad som ger rimliga praktiska förutsättningar för det dagliga livet och till en hanterbar kostnad. Att mot denna bakgrund också uppfylla de bostadskrav som ställs för uppehållstillstånd på grund av anknytning, det vill säga att bostaden ska vara av tillräcklig storlek och standard, blir i praktiken mycket utmanande för den som har en funktionsnedsättning. Bostadsförsörjningsproblematiken för en nyanländ med funktionsnedsättning riskerar i sin tur att försvåra möjligheten till etablering. Situationen riskerar att bli ett ”moment 22” och kan starkt påverka möjligheten att klara försörjnings- och bostadskraven för familjeåterförening. Detta kan givetvis leda till allvarliga konsekvenser för individens möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda, men också påverka behovet av stöd och insatser på ett negativt sätt.

Avsnitt 6.5.2 Undantag från huvudregeln om tidsbegränsade uppehållstillstånd vid första beslutstillfället

Få personer med funktionsnedsättning kan i praktiken migrera på grund av de utmaningar en migration utgör i form av fysiska och psykiska påfrestningar. Många familjer måste därför lämna sina anhöriga barn, syskon och föräldrar med funktionsnedsättning kvar i krissituationen, dock med förhoppningen att de i ett senare skede ska kunna återförenas på en säkrare plats.

En möjlighet som idag erbjuds vissa personer med funktionsnedsättningar som har särskilda skyddskäl är att under mer ordnade former migrera som kvotflykting.

Mot denna bakgrund ser MFD det som särskilt positivt att kvotflyktingar föreslås undantas från huvudregeln om tidsbegränsade uppehållstillstånd. Samtidigt är vår bedömning att försörjnings- och bostadskravet och den begränsade tremånadersfristen som innefattar även kvotflyktingar kan komma att göra det särskilt svårt med familjeåterförening just för denna grupp. Ur detta perspektiv vill vi också framhålla att vi ser det som problematiskt att tremånadersfristen för undantag från försörjningskravet börjar gälla redan vid beslutstillfället om vidarebosättning för kvotflyktingar. Det innebär att tiden för att ansöka om undantag från försörjnings- och bostadskraven har börjat löpa eller till och med gått ut innan kvotflyktingen har anlänt till Sverige. På så sätt riskerar kvotflyktingar fräntas möjligheten att göra en ansökan om familjeåterförening inom ramen för tremånadersfristen. För en kvotflykting

med funktionsnedsättning som trots ordnat mottagande bedöms har en avsevärt längre etableringsperiod kan detta krav innebära att familjeåterförening i praktiken blir omöjligt. Något som inte kan ses som en likvärdig situation. Försörjnings- och bostadskravet riskerar därför även att få stora konsekvenser för anhöriga med funktionsnedsättning som är kvar i krig- och konfliktområden.

MFD vill med detta remissvar understryka vikten av att göra en fördjupad analys för att säkerställa att de förslag som föreligger inte i praktiken riskerar att helt eller delvis utestänga en redan utsatt grupp från möjligheten att när skäl finns söka asyl och beviljas uppehållstillstånd i Sverige eller ha rätt till familjeåterförening. En sådan hantering skulle strida mot grundläggande internationell rätt och principen om alla människors lika värde och rätt.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande), avdelningschef Magnus Lagercrantz och utredare Pedro Landfors (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

Malin Ekman Aldén